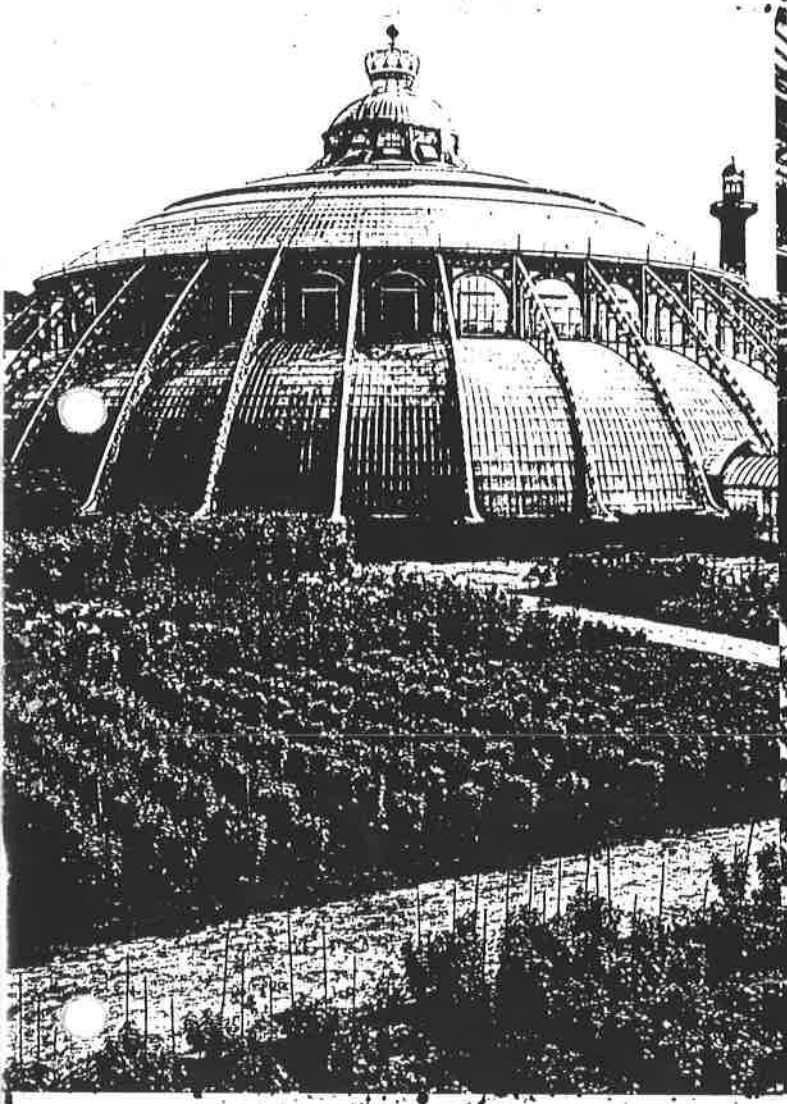
4

APRIL 1985

ar'chipel

architect uwkundi

ar'chipel (<Gr.-Lat.), m. (-s), 1. zee waarin een groot aantal eilanden en eilandengroepen niet zeer ver van elkaar verwijderd liggen; — 2. die eilanden zelf: *de Griekse, de Oostindische Archipel.*

architect' (architekt) (<Gr.), m. (-en), bouwmeester, bouwkundig ingenieur, iem. die de plannen voor gebouwen ontwerpt en op de uitvoering daarvan het toezicht houdt.

Oostende, 17 april 1985

Beste,

---

1. *In Leuven grijpt op maandag 29 april, dinsdag 30 april en donderdag 2 mei e.k. een zeer actueel colloquium plaats omtrent "ARCHITEKTUUR VAN DE STAD", met als sprekers LOECKX, PANERAI, REICHLIN, SNOZZI, VERPOEST, HEYNEN, SMETS, BEKAERT, ARAU, BAINES, DAMS, MUYLE en POLSPOEL.*

   Aangezien dit colloquium in de pers niet of nauwelijks aangekondigd werd, vind u in bijlage een copie van de uitnodiging.

---

2. *De volgende activiteit van ARCHIPEL grijpt plaats op zaterdag 4 mei.*

   Bezoek in Brussel aan

   - *om 10 uur : - KONINKLIJKE SERRES TE LAKEN*
     Alphonse Balat 1886-1892 (zie bijlage)
     (Het gebouw is slechts enkele dagen op voor het publiek).
   - *om ± 12.30 : - PASSAGE 44 - middagmaal (avenue Botanique - Boul. Pacheco)*
     - BEZOEK TENTOONSTELLING BELGISCHE WEDEROPBOUW 1914 "RESURGAM" (zie bijlage).
   - *om ± 15.00 : - KRUIDTUINCOMPLEX - BOTANIQUE*
     Het recent gerestaureerde kultureel centrum voor de Franse gemeenschap.
     (Momenteel loopt een tentoonstelling van Felicien Rops).

   AFSPRAAK : om 10 uur aan de ingang van de Koninklijke serres gelegen aan de Jules van Praetlaan (omgeving Japanese toren).
   Er wordt geen bus ingelegd. Gelieve dus onder elkaar af te spreken om groepsgewijs per auto te komen.

---

4. *De zeer boeiende voordracht van FIRMIN MEES over ARCHITECTUURIDEOLOGIEN 16 april jl. kon door de omvangrijkheid van het tema niet in één avond afgewerkt worden.*

   Er komt dus een vervolg.

   Op dinsdag 25 juni 1985 brengt Firmin Mees het tweede deel van zijn causerie over zijn doctoraatproject : ARCHITECTUURIDEOLOGIEN

   Om de grote trekken op te frissen en om de afwezigen op het eerste deel toe te laten te volgen zal vooraf een korte inleiding toegestuurd worden.

./..

p.a. Koningstraat 43A bus 1, 8400-Oostende tel. 059/70.21.80

./..

3. *Gegevens voor de ARCHIPEL REIS naar DUITSLAND (3 dagen) laatste weekend van mei of 1e weekend van juni. Informatie volgt.*

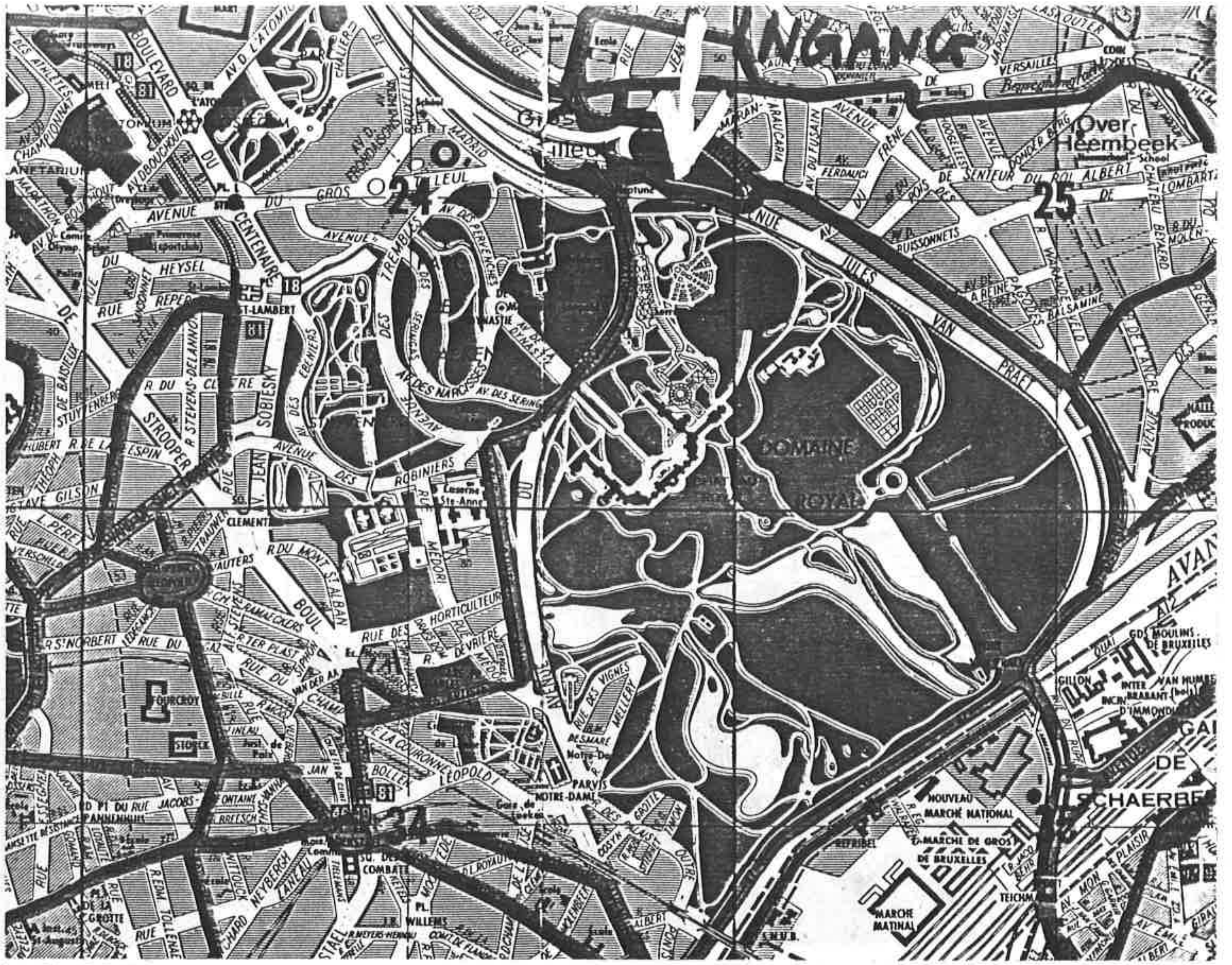
5. *Ter informatie : De stichting Monumenten- en Landschappenzorg zal in de loop van 1985 en 1986 vier boekdelen uitgeven met Verzamelde Opstellen van Geert BEKAERT.*

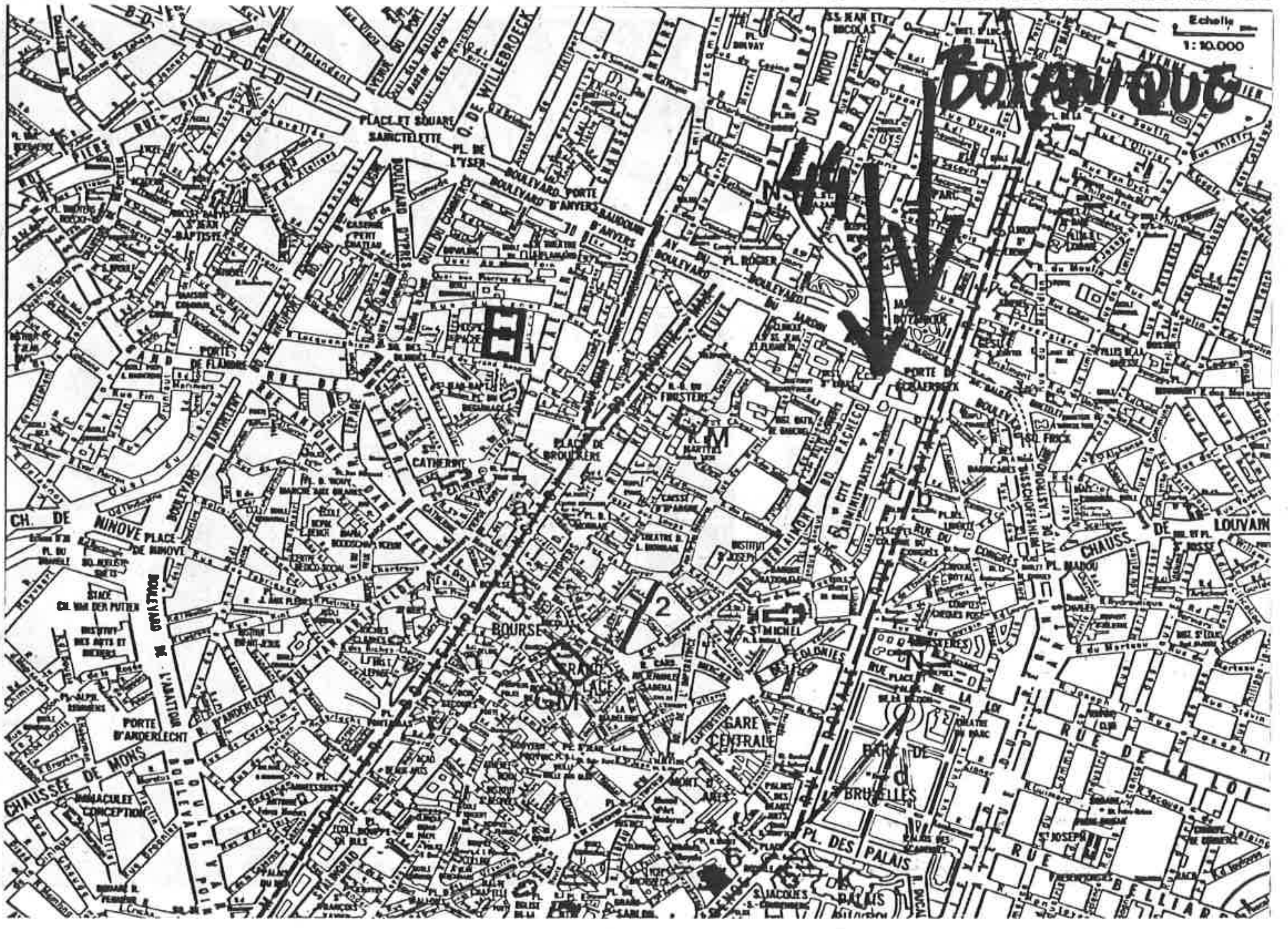
   Men kan thans inschrijven voor het eerste deel 1950-1965 "STAPSTENEN." Zie kopie van aankondiging in bijlage.

Tot zaterdag 4 mei in Brussel.

Hartelijk,

Mara FELIX

INGANG
DOMAINE
ROYAL
Over-Heembeek
AVENUE DU CENTENAIRE
AVENUE DES ROBINIERS
AVENUE JULES VAN PRAET
NOUVEAU MARCHÉ NATIONAL
MARCHÉ DE GROS DE BRUXELLES
MARCHÉ MATINAL
PARVIS NOTRE-DAME
GDS MOULINS DE BRUXELLES
24
25
34

BOTANIQUE
44
Echelle 1:10.000
PLACE ET SQUARE SAINCTELETTE
PL. DE L'YSER
BOULEVARD D'ANVERS
PL. ROGIER
PORTE DE SCHAERBEEK
PLACE DE BROUCKÈRE
CH. DE NINOVE
PLACE DE NINOVE
PORTE D'ANDERLECHT
CHAUSSÉE DE MONS
BOURSE
GRAND PLACE
GARE CENTRALE
PL. MADOU
CHAUSS. DE LOUVAIN
RUE DE LA LOI
PL. DES PALAIS
PARC DE BRUXELLES

Alphonse Balat
Koninklijke serres te Laken

Alphonse Balat, Gochenée 1818-Elsene 1895.
Zie pagina 162.

Leopold II die Balat in 1860 officieel tot zijn 'architecte en titre' (persoonlijke architect) benoemde, gaf hem halverwege de jaren 70 de opdracht tot het bouwen van de Koninklijke serres bij het Paleis te Laken. Officieel heet het dat Leopold de serres liet bouwen wegens 'zijn passie voor bloemen en planten', maar het is duidelijk dat hij ze voornamelijk bedoelde als een teken van zijn koloniale macht in Congo.
Dat was overigens ook het geval voor de serres die de Engelse kroon reeds in de eerste helft van de negentiende eeuw had opgericht en waarvan de bekende Palm Stove uit 1845-48 in de Kew Gardens (ten zuiden van Londen) Leopold waarschijnlijk inspireerde. Betekenisvol voor de zelfverzekerdheid waarmee Leopold zijn koloniale toekomst tegemoet zag, was het feit dat hij de eerste grote serre, de wintertuin, reeds deed uitvoeren in 1874-76, dus op het moment dat Stanley's expeditie langs de Congostroom nog niet ten einde was.
De noodzaak met ijzer en glas te werken leidde Balat voor een enkele keer in zijn carrière af van de klassieke vormentaal en bracht hem tot de ontwikkeling van originele bouw- en ruimtestructuren. Hij bouwde de wintertuin op uit een aantal concentrisch geschikte gietijzeren spanten die halverwege hun overspanning extra ondersteund worden door een rondgaande Dorische zuilengalerij. De spanten reiken tevens over deze galerij heen om ook op de grond te steunen, zodat de serre het beeld biedt van een glazen koepel die door gotische luchtbogen wordt geschoord, een constructie die wel in de smaak zou gevallen zijn van Viollet-le-Duc[1], die juist van oordeel was dat de nieuwe architectuur zou ontstaan door de toepassing en ontwikkeling van de gotische principes met eigentijdse materialen en technieken.
Later, nadat Congo in 1885 tot Leopolds persoonlijke kolonie was geworden, kreeg Balat de opdracht nog meer serrepaviljoenen te bouwen: in 1886 de Congoserre, die van een vierkant grondplan via enkele geometrische kunstgrepen tot een ronde koepel evolueert; verbonden hiermee de meer klassieke Dianaserre die uitziet op het park; uiteindelijk in 1892-93 de *ijzeren kerk*, een soort neobyzantijns volume omgeven door kranskapellen, die de koninklijke kapel huisvestte.
Wat Balats serres bijzonder origineel en boeiend maakt is niet alleen het feit dat ze reeds de vormentaal van de Art Nouveau aankondigen maar evenzeer dat hij ze door middel van verglaasde galerijen tot een complex systeem met elkaar verbond. De serres bleven geen geïsoleerde objecten, maar ze maken deel uit van een soort glazen stad, waarin het spel van doorkijk en reflecties samen met de exotische plantengroei tot intrigerende ruimtelijke relaties leidt, die reeds verwijzen naar de Art Nouveau-ruimte van Horta.

1. Viollet-le-Duc, Parijs, 1814 - Lausanne 1879.
Frans architect, theoreticus en restaurateur, vooral bekend door zijn werk 'Entretiens sur l'architecture' (1863), waarin hij een nieuwe architectuur in het vooruitzicht stelde gebaseerd op traditionele technieken en nieuwe materialen.

TENTOONSTELLING

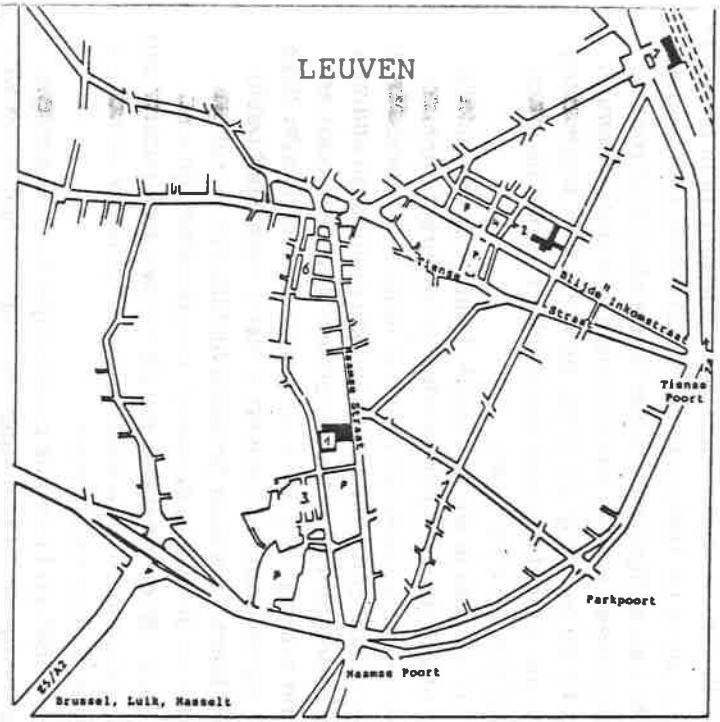
15 JAAR ONTWERPEN VOOR HET
EUROPAKRUISPUNT TE BRUSSEL

Gebouw Wijsbegeerte & Letteren
Blijde Inkomstraat 21 Leuven

van 22 april tot 3 mei 1985

alle werkdagen
van 12.00 u tot 19.00 u

toegang gratis

1. Auditoire de chimie générale
2. Wijsbegeerte & Letteren
3. Groot Begijnhof
4. Universiteitsbibliotheek
5. Centrum
6. Oude Markt
7. Station

COLLOQUIUM
ARCHITECTUUR VAN DE STAD

29-30 april 1985
Auditoire de chimie générale
Naamse Straat 96 Leuven

2 mei 1985
Gebouw Wijsbegeerte & Letteren
Blijde Inkomstraat 21 Leuven

toegangsprijs
100 fr per dag
50 fr studenten/STUC-leden

FORUM ARCHITECTUUR VAN DE STAD

PH. PANERAI □ B. REICHLIN □ L. SNOZZI
EUROPAKRUISPUNT BRUSSEL

colloquium
29 april - 30 april - 2 mei '85

tentoonstelling
Europakruispunt Brussel
van 22 april tot 3 mei '85

organisatie

ARCHITECTUUR VAN DE STAD

De jaren zestig zijn jaren van hoogconjunctuur, ook voor het bouwen : het is de tijd van de talloze *new towns* en *grands ensembles*. De stedebouwkundige principes daarvan, ontleend aan de avantgarde van de jaren twintig en dertig, zijn zonering en ruimtelijke segregatie. De architectuur is er één van losse objecten, die, onverschillig voor hun omgeving, deze degraderen tot louter restruimte.
De kritiek op deze abstracte niet-stad blijft echter niet uit. Architectuur, meent men, moet terug haar dubbele rol opnemen : het begrenzen en vormgeven van de private èn van de publieke ruimte.
De stad zoals zij overgeleverd is, vormt immers geen abstract, homogeen en tegenspraakloos model, maar een gelaagd geheel van fragmenten, een sediment van de geschiedenis. Dit betekent tevens dat de stad niet af is, en dus niet tegen verandering dient beschermd te worden. Het ontwerp is steeds een transformatie van een door het verleden overgeleverd gegeven en draagt zodoende zelf bij tot de geschiedenis : het nieuwe stedelijk feit gaat deel uitmaken van het gebouwde geheugen dat de stad is.

Zo ziet de architectuur van de stad zich gesitueerd in een dialectiek tussen privé en publiek, verleden en heden, overlevering en transformatie, realiteit en verbeelding.

In alle grote steden heeft de sloophamer van de anti-stedelijke technocratie wonden nagelaten. Het Europakruispunt te Brussel is er zo één : een gevolg van de Noord-Zuidverbinding en ooit bedoeld om het knooppunt van stedelijke autosnelwegen te worden. Thans strekt zich van de St-Michielskathedraal tot de Albertina een kloof uit tussen boven- en benedenstad, door gehaaide Charlie De Pauw in een parking herschapen. Sinds ARAU (Ateliers de Recherches et d'Actions Urbaines) het probleem in 1969 onder de aandacht bracht, zijn er tal van ontwerpen voor het terrein gemaakt, variërend van een bescheiden parkaanleg, over een nieuwe rooilijnbebouwing, tot een affirmatieve metropoolarchitectuur. Van kruispunt tot stad : een case-study rond architectuur van de stad.

Philippe PANERAI spoort in de stedelijke ensembles van de 20ste eeuw het noodlottig moment op waar morfologie (globale vorm van de stad) en type (de constituerende eenheid ervan) elkaar loslaten, en waar de ontbinding van de stedelijke ruimte een aanvang neemt.

Bruno REICHLIN, die naam maakte als ontwerper in Tessin (Italiaans Zwitserland), geldt als één van de toonaangevende theoretici van de "Analoge Stad". De stad waarin het ontwerp plaatsvindt, is een collage van reële en verbeelde fragmenten. Ze staat tot de reële stad in een verhouding van analogie.

Ook Luigi SNOZZI is een Tessiner architect. Zakelijk en poëtisch als de Modernen van de jaren '20, maakt Snozzi krachtige transformaties van traditionele stedelijke vormen. Zijn ontwerpen brengen telkens een verborgen karakteristiek van het terrein aan het licht.

maandag 29 april 1985

14.30 u P. VERMEULEN (Leuven)
Voorstelling van het colloquium "Architectuur van de stad"

15.00 u A. LOECKX (Leuven)
Inleiding : "Architecture de la ville : un programme et un concept"

16.15 u P. PANERAI (Versailles)
"l'Analyse urbaine et l'approche morpho-typologique"

20.00 u B. REICHLIN (Zürich)
"La ville analogue; le cas de Berlin"

Auditoire de chimie générale
Naamse Straat 96 Leuven

dinsdag 30 april 1985

14.00 u L. SNOZZI (Lausanne)
"Projets en ville"

16.30 u . L. VERPOEST (Leuven)
"Introduction historique au Carrefour de l'Europe à Bruxelles, 1920-1970"
. H. HEYNEN (Leuven)
"Le Carrefour de l'Europe et le débat actuel sur l'architecture de la ville"

17.30 u Ronde-tafelgesprek met de heren PANERAI, REICHLIN, SNOZZI, LOECKX, SMETS en BEKAERT : "l'Analyse urbaine et projet d'architecture : perspectives et limites"

Auditoire de chimie générale
Naamse Straat 96 Leuven

donderdag 2 mei 1985

14.00 u Recente projecten voor het Europakruispunt te Brussel worden toegelicht door :

. ARAU (Brussel)

. G. BAINES (Antwerpen; laureaat van de Bonduelle wedstrijd)

. L. DAMS (Eindhoven)

. Mevr. MUYLE (Stad Brussel)

17.00 u Debat en conclusies (moderator G. POLSPOEL)

Auditorium 8e verdieping
Gebouw Wijsbegeerte & Letteren
Blijde Inkomstraat 21 Leuven

De Verzamelde Opstellen van Geert Bekaert vormen een vierdelige publikatie:

1950 - 1965
STAPSTENEN

1966 - 1970
LOS IN DE RUIMTE

1971 - 1979
HIERLANGS

1980 - 1985
DE KROMME WEG

De eerste twee boekdelen worden in de loop van 1985 uitgegeven door de Stichting Monumenten- en Landschapszorg, de andere verschijnen in 1986.
Stapstenen *telt 350 tekstbladzijden; 64 geschriften uit de Garamond gezet, bladspiegel 15,6 × 23,2 cm.*
Genaaid 750 Bfr (38 fl), gebonden 950 Bfr (48 fl).
Wie intekent vóór 31 mei 1985 betaalt: genaaid 600 Bfr (30 fl), gebonden 800 Bfr (40 fl). exclusief 50 Bfr (5 fl) verzendingskosten.
Het benodigde bedrag overschrijven op rek. nr. Paribas Brussel 551-3145900-65 Paribas Maastricht 633670480 ten name van Stichting Monumenten- en Landschapszorg.
Stapstenen *verschijnt in de loop van de maand april en is eveneens verkrijgbaar in de boekhandel.*

